

Oponentský posudok habilitačnej práce

Autor: Mgr. art. Zdenka Pašuthová, ArtD.

Od rekonštrukcie ku konštrukcii (divadelnej inscenácie) – uplatnenie teatrologických postupov v divadelnej praxi

Oponent: Mgr. art. Vladislava Fekete, ArtD. – Divadelný ústav, riaditeľka

Mgr. art. Zdenka Marková, ArtD. sa vo svojej práci venuje prelínaniu vedeckých a umeleckých praktík pri vzniku ale i následnej analýze scénického diela. Jej fókus je zameraný na vznik klasického variantu divadelnej inscenácie ako javiskového tvaru, ktorý vzniká interpretačnou metódou na základe istého dramatického diela. Pojem inscenácie pritom vymedzuje priestorom a časom. Kládie si otázku či teatrologická rekonštrukcia (ako jedna z možností analýzy diela, pozn. opon.) môže byť nápomocná pri konštrukcii umeleckého diela – teda inscenácie? Pomáha si pritom výpožičkou z muzikológie, avšak aj v modernom performatívnom umení existujú veľmi zaujímavé postupy a metódy, ktoré by iste rozšírili možnosti rekonštrukcie či konštrukcie umeleckého diela (je jedno či slovenského alebo cudzokrajného, interkultúrovosť umožňuje rovnoprávne postavenie kultúr).

Spomeňme v tomto kontexte aspoň Richarda Schechnera, ktorý začiatkom 80. rokov v rámci Oddelenia performatívnych štúdií Univerzity v New Yorku, vytvoril novú vedeckú disciplínu založenú na kombinácii antropológie, filozofie, teatrologie, štúdia tanca, etnografie, psychológie, estetiky, rodovej teórie, teórie médií etc. Schechner sa nezameriava už iba na divadlo ako jediný a výlučný postup scénického aktu alebo vystúpenia, ale rozširuje toto pole o tanec, paradivadlo, rituál či umeleckú performanciu. Aj napriek širokej palety

performatívnych vystúpení hľadá rovnaké zložky v scénických tvaroch: text, interpreti, pohyb, mizanscény, organizovanie a využitie času, priestoru, podoba scénografie alebo ambientu, atmosféra či publikum. Schechner hľadá a určuje, kde sa tieto koncepty prelínajú a hľadá aj ich miesta rozdielnosti, aby sa vytvorili podmienky na lepšie vnímanie rôznych disciplín a na vzájomnú výmenu metód medzi nimi a kultúrami. Performatívna sekvencia – nový pojem, ktorý vytvoril, sa nachádza v zárodkoch každej inscenácie a rozdeľuje ju na sedem častí: 1. Edukácia alebo tréning adekvátny určitému scénickému tvaru, 2. Dielne alebo workshopy, 3. Skúšky, 4. Bezprostredná príprava pred vystúpením, 5. Inscenácia, 6. Uvoľňovanie sa, 7. Dosah inscenácie (recepcia, kritika, dokumentácia, história a teória). Rekonštrukcia diela sa stáva druhým životom produkcie. Uvedených sedem zložiek performatívneho aktu sú rozdielne v rôznych kultúrach. Niektoré väčší dôraz kladú na tréningy, iné na skúšky, ďalšie na konkrétnu interpretáciu diela atď. Samozrejme, nemôžeme prehliadnuť rôzne typy scénických tvarov: klasické, neoklasické, moderné, postmoderné, performatívne, postdramatické... H.-T. Lehmann, napríklad ruší akúkoľvek možnosť syntézy a tým aj pomyselnú „konštrukciu diela“... Príkladov z modernej praxe je samozrejme oveľa viac, naším zámerom bolo poukázať na ďalšie možnosti prelínania vedeckých disciplín a inscenačných praktík, ktoré dominujú v západnom divadle približne od 60. rokov minulého storočia.

Rozsah publikovaných teoretických, vedeckých prác a projektov z pedagogickej a umeleckej praxe, ktoré uvádza Mgr. art. Zdenka Pašuthová, ArtD., poukazujú na vzájomné prepájanie tém a postupov, ktoré využíva pri výskume ale i v práci so študentmi.

Predložené vedecké odborné diela sú nám dôkladne známe, nakoľko vznikali na objednávku a pod odborným patronátom Divadelného ústavu v rámci jeho Centra výskumu divadla – akreditovaného pracoviska výskumu a vývoja na

základe certifikátu Ministerstva školstva Slovenskej republiky (*Dejiny slovenskej drámy 20. storočia* / vedecká štúdia o dramatičke Božene Čahojovej, *Marška – Denník Karla Baláka* / spoluautorstvo v odbornej knižnej publikácii) či v spolupráci s Vysokou školou múzických umení (*Magda Husáková-Lokvencová: prvá dáma slovenskej réžie* / vedecká štúdia v zborníku *Spriaznení hnevom: Lokvencovej Chalupka na Novej scéne*). Vzdelanostné zázemie, ktorým disponuje Mgr. art. Zdenka Pašuthová, ArtD. v danej oblasti výskumu slovenského divadla, ako aj neustále vedecké zdokonaľovanie, boli základným predpokladom vzniku uvedených diel a dôvodom, pre ktorý sme Pašuthovú oslovili. Zároveň sa splnili aj naše očakávania a pri výskume dospela Pašuthová k novým poznatkom a priniesla ďalšie relevantné poznania, najmä pri analýze putovného súboru *Marška. Denník herca Baláka*, ktorý bol cenným objavom doc. Jána Jaborníka v rámci Špecializovaného verejného archívu Divadelného ústavu, doplnila vzácnymi poznámkami, vysvetlivkami, ale i štúdiou *Marška – druhý pokus o SND?*, ktorá priniesla do slovenskej teatrológie nové hodnotné informácie o začiatkoch profesionálneho divadla na Slovensku.

Rovnako precízne a dôkladne pristupovala Pašuthová separátnymi štúdiami do *Dejín slovenskej drámy 20. storočia* a do zborníka *Magda Husáková Lokvencová: Prvá dáma slovenskej réžie*. Vznikli štúdie, ktoré sa stali základným kameňom ďalšieho výskumu v danej oblasti.

Treba však pripomenúť, že Pašuthová sa pri každej vedeckej štúdii ponára do danej témy zo všetkých uhlov pohľadu, nezanedbáva ani jeden aspekt a práve preto vznikajú ucelené a hodnotné diela, ktoré je možné použiť aj v iných vedeckých odboroch (v histórii, literárnej vede atď.). Zároveň Pašuthová výsledky svojho výskumu uplatňuje aj v pedagogickej praxi, čím ich nanovo prehodnocuje, analyzuje a dotvára s istým časovým odstupom, ktorý je taktiež pri vedeckej práci a jej revízii nezanedbateľný.

Publikačná činnosť, vedecké a odborné aktivity, ako aj umelecká a pedagogická činnosť Mgr. art. Zdenky Pašuthovej, ArtD. prinášajú do slovenskej teatrológie, divadla a pedagogických procesov obohatenie a preto odporúčam, aby Mgr. art. Zdenka Pašuthová, ArtD. bola vymenovaná za docentku v študijnom odbore 2. 2. 4. Divadelné umenie.

Mgr. art. Vladislava Fekete, ArtD.